

**OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA
NAUKOWA „ZRÓŻNICOWANIE MURAW
KSEROTERMICZNYCH W POLSCE”
(LUBLIN, 2-4 CZERWCA 2011)**

**National Scientific Conference ‘Differentiation of
xerothermic grasslands in Poland’
(Lublin, Poland, 1-4 June 2011)**

Podczas konferencji na temat stanu zachowania i perspektyw ochrony muraw kserotermicznych w regionie kujawsko-pomorskim, która odbyła się w maju 2009 roku w Bydgoszczy, powstał pomysł organizowania regularnych spotkań naukowych botaników zainteresowanych problematyką zróżnicowania i dynamiki roślinności oraz utrzymania bogactwa gatunkowego muraw. Organizacji drugiej konferencji podjęli się botanicy z Zakładu Geobotaniki Instytutu Biologii Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej

w Lublinie, przy udziale Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Botanicznego oraz Klubu Przyrodników w Świebodzinie. Główne cele konferencji to ukazanie zróżnicowania muraw w skali regionalnej i w skali Polski, rewizja rozmieszczenia rzadkich gatunków i zbiorowisk muraw kserotermicznych w Polsce oraz zainicjowanie dyskusji nad klasyfikacją tych zbiorowisk w Polsce.

Konferencję otworzył dr hab. Bogdan Lorens, przewodniczący Komitetu Naukowego konferencji i równocześnie kierownik Zakładu Geobotaniki, po nim powitał gości prof. Kazimierz Trębacz, prodziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Pierwszy dzień konferencji, w której wzięło udział 50 uczestników, miał bogaty program – wygłoszono 17 referatów i zaprezentowano 30 posterów.

Na sesję plenarną składały się cztery referaty. Dr hab. Marek Kucharczyk (Uniwersytet M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie) w wystąpieniu zatytułowanym „Skuteczna ochrona muraw kserotermicznych – potrzeba szerokiego spojrzenia” zwrócił uwagę na to, iż skuteczność zabiegów czynnej ochrony zależy m.in. od wyraźnego określania pożądanego stanu murawy na podstawie lokalnych zasobów i historii obszaru oraz od trwałego funkcjonowania kluczowych procesów (np. umiarkowanego zaburzenia). Prof. Krystyna Towpasz (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie) przedstawiła referat „Historia badań nad roślinnością kserotermiczną na obszarze Niecki Nidziańskiej i problemy związane z jej ochroną”. Murawy kserotermiczne omawianego obszaru, jednego z mezoregionów Wyżyny Małopolskiej, od ponad 80 lat są obiektem badań botanicznych, a lista publikacji dotyczących jego flory, zbiorowisk roślinnych, biologii i ekologii poszczególnych gatunków, a także ochrony gatunkowej i rezerwatuowej jest bardzo obszerna i liczy około 150 pozycji.

Kolejne referaty sesji plenarnej dotyczyły stanu zachowania muraw kserotermicznych w dwóch ważnych ośrodkach ich występowania w Polsce – w regionie kujawsko-pomorskim (dr hab. Halina Ratyńska, dr Barbara Waldon,

Ryc. 1. Uczestnicy sesji terenowej na zboczu „Albrechtówka”.

Fig. 1. The participants of field session on the slope 'Albrechtówka'.

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) i na Wyżynie Lubelskiej (dr Anna Cwener, UMCS w Lublinie). Wydaje się, że murawy w obu regionach są dobrze poznane, jednak ze względu na niekorzystne zmiany, jakim ulega ich roślinność na skutek zaniechania użytkowania oraz na nie zawsze prawidłowe działania ochronne, konieczne są ciągłe obserwacje.

Pozostałe referaty zaprezentowane w tym dniu dotyczyły, na ogół, rezultatów badań szczegółowych: muraw kserotermicznych na serpentynitach (dr hab. L. Żolnierz), dynamiki roślinności muraw kserotermicznych w Ojcowskim Parku Narodowym (dr W. Bąba, dr A. Kompała-Bąba), siedliskowych i historycznych uwarunkowań występowania gatunków muraw nawapiennych na wybranych wyżynach południowej Polski (mgr S. Gawroński), wkraczania gatunków termofilnych na siedliska przeobrażone (P. Czortek – student), roli liniowych elementów krajobrazu, takich jak pobocza dróg i miedze, dla zachowania roślin kserotermicznych na obszarach rolniczych (dr J. Czarnecka), udziału macromycetes w murawach kserotermicznych

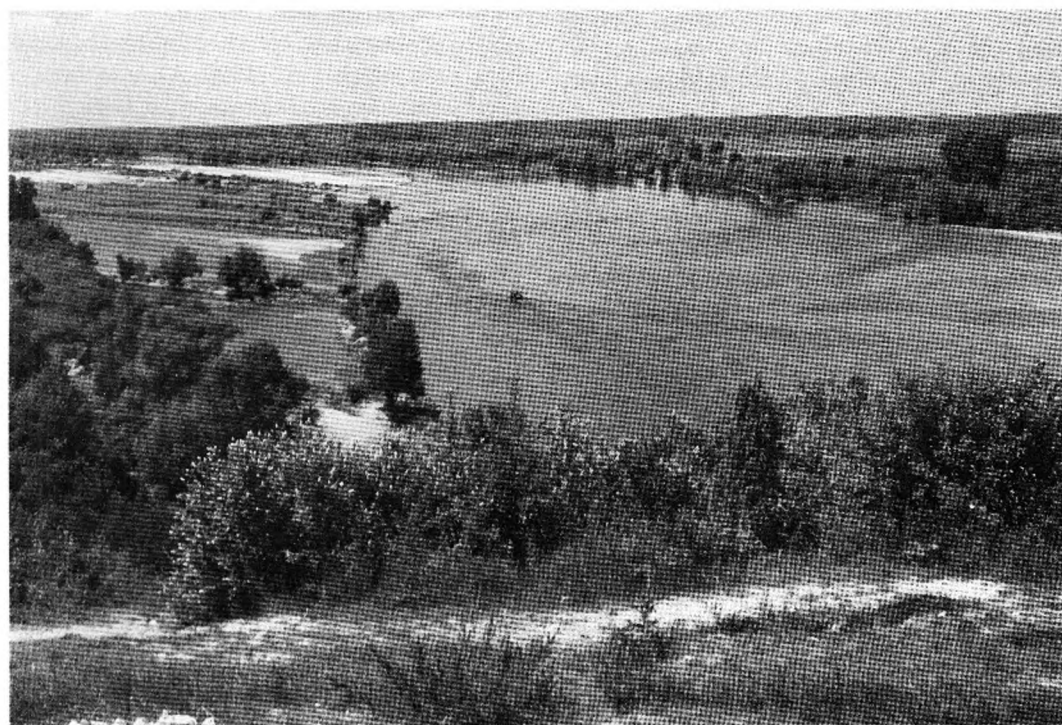
na Wyżynie Małopolskiej (dr hab. J. Łuszczynski, dr B. Łuszczynska, mgr J. Jaworska, mgr A. Sikora), występowania w Polsce i zagrożień zespołu murawy *Viscario-Avenuletum pratensis* (dr E. Szczęśniak), a także stanu zachowania i programu ochrony muraw w Haćkach, jednych z najdalej wysuniętych na północny wschód w Polsce stanowisk ciepłolubnej roślinności (dr W. Adamowski, dr D. Wołkowycy). Odmienny charakter miał referat prof. S. Loster i prof. Z. Dzwonko, ponieważ omówiono w nim założenia i zawartość komputerowej bazy zdjęć fitosocjologicznych muraw kserotermicznych z klasy *Festuco-Brometea*, występujących w południowej części Polski. Bazę utworzono w Instytucie Botaniki UJ.

Interesującym uzupełnieniem sesji były referaty przybliżające florę i roślinność stepów na Ukrainie. Przedstawiono wyniki badań kilku populacji *Carlina onopordiifolia* – gatunku, który na Ukrainie jest silnie zagrożony, podobnie jak w Polsce (dr G. Bzdón, dr J. Krechowski); omówiono stan obecny stepów Ukrainy i perspektywę ich ochrony (dr I. Parnikoza, dr O. Wasiluk).

oraz znaczenie kurhanów, charakterystycznych elementów ukraińskiego krajobrazu, w restytucji stepów na terenach uwolnionych spod presji antropogenicznej (prof. B. Sudnik-Wójcikowska, dr I. Moysienko). Sesję referatową zamknęło wystąpienie mgr K. Barańskiej pt. „Projekt Ochrona muraw kserotermicznych w Polsce – teoria i praktyka”. Głównym celem tego projektu jest kompleksowa ochrona najcenniejszych płatów muraw kserotermicznych, wraz z ich florą i fauną, w północno-zachodniej oraz w południowo-wschodniej Polsce. Po referatach odbyła się godzinna sesja posterowa. Dzień zakończył się wspólną, uroczystą kolacją.

Następne dwa dni były przeznaczone na sesje terenowe. Pierwsza sesja, prowadzona przez dr Annę Cwener, obejmowała kilka stanowisk położonych w środkowej i wschodniej części Wyżyny Lubelskiej. Mieliśmy możliwość obejrzenia m.in. bardzo bogatych muraw kserotermicznych w Kątach (mezoregion Padół

Zamojski). Na zboczach śródpolnego wzniesienia rosną tam np. len złocisty *Linum flavum*, wisienka stepowa *Cerasus fruticosa* i dziurawiec wytworny *Hypericum elegans*. Ogółem na tym stanowisku występuje ponad 20 gatunków objętych ochroną prawną, z czego 6 jest wpisanych do *Polskiej Czerwonej Księgi Roślin*. Byliśmy też w Tarnogórze leżącej w obrębie Działów Grabowieckich, gdzie na zboczach doliny Wieprza wykształciły się murawy zaliczane do zespołu *Thalictrum-Salvietum pratensis*. Rosną w nich m.in. kosaciec bezlistny *Iris aphylla* i dziewanna fioletowa *Verbascum phoeniceum*, utrzymuje się też niewielka populacja ostnicy Jana *Stipa Joannis*. Tego dnia byliśmy także w rezerwacie przyrody „Popówka” chroniącym populację susła perełkowanego *Spermophilus suslicus*. Jest to gatunek wschodnioeuropejski, a jego populacja na Lubelszczyźnie traktowana jest, wraz z częścią populacji ukraińskiej i populacją na Białorusi, jako stanowiska oderwane od

Ryc. 2. Dolina Wisły pod Męcierzem (fot. S. Loster).

Fig. 2. Vistula Valley near Męcierz (phot. S. Loster).

zwartego zasięgu, leżące na północno-zachodniej granicy występowania gatunku. W bogatym programie tego dnia był czas na obiad w Zamościu i na obejrzenie zabytkowego centrum miasta z pięknie odrestaurowanymi kamienicami w rynku i ratuszem.

Podczas drugiej sesji terenowej, którą prowadził dr hab. Bogdan Lorens, odwiedziliśmy stanowiska znajdujące się w północno-zachodniej części Wyżyny Lubelskiej (Ryc. 1). Pierwsze z nich to rezerwat krajobrazowo-florystyczny „Skarpa Dobrska”, położony na stromym, erodującym zboczu doliny Wisły. Rezerwat ma bogatą florę roślin naczyniowych (ponad 350 gatunków) i zróżnicowaną roślinność. Występujące tam murawy kserotermiczne wykształciły się na dwójakiego rodzaju podłożu – na wapieniu lub na lessie. Bardzo interesujące było też następne stanowisko – wapienne zbocze nad wsią Męćmierz, porośnięte przez murawę *Inuletum ensifoliae*. Ze zbocza zwanego Albrechtówką roztaczał się piękny widok na dolinę Wisły (Ryc. 2), a także na Janowiec i malownicze ruiny renesansowego zamku Firlejów. Po wspólnym obiedzie uczestnicy tej sesji mieli możliwość krótkiego zwiedzenia Kazimierza Dolnego.

Zarówno sesje kameralne, jak i terenowe, były bardzo udane. Uczestnicy otrzymali starannie przygotowany tom z abstraktami referatów i posterów oraz opisem odwiedzanych stanowisk, a także różne materiały informacyjne o regionie. Referaty wygłoszone podczas konferencji mają być opublikowane. Organizatorzy dołożyli wiele starań, by program konferencji był bogaty i zróżnicowany, a przy tym dobrze przygotowany (zadbano nawet o piękną, wręcz upalną pogodę) i w pełni zrealizowany. Niewątpliwie duża w tym zasługa niewielkiego, ale kompetentnego i energicznego Komitetu Organizacyjnego, czyli dr Anny Cwener i dr Małgorzaty Wrzesień z Zakładu Geobotaniki UMCS.

Myślę, że inni uczestnicy konferencji „Zróżnicowanie muraw kserotermicznych w Polsce” w Lublinie zgodzą się ze mną – warto było wziąć w niej udział.

Stefania LOSTER